

Lenjingradski balet danas izaziva veliko poštovanje ljubitelja baletske umetnosti čitavog sveta zbog svoje duge i značajne tradicije, zbog virtuozne tehnike i čistog stila koji neguje. Ana Pavlova je imala običaj da govori kako je igra u prirodi ruskih ljudi: „Mi smo prirodni igrači, kao što su Italijani prirodni pevači“, govorila je ona. Međutim, stvari ipak ne stoje tako. Svoj svetski uspeh sovjetski balet postiže specifičnim načinom baletskog obrazovanja, tačnije jedinstvom baletskih škola i šire, jedinstvom stila u jednom ansamblu, u svim ansablama; zatim jedinstvom repertoarske politike i jedinstvom igračko-pedagoško-koreografskog kadra.

Nikada se ne može dogoditi da jedan pedagog u lenjingradskoj baletskoj školi počne da predaje po svom nađenju, po „svom metodu“ ili „stilu“ rada. Postoji jedinstvo baletske metodike (koja podrazumeva klasičan balet, karakterne i istorijske igre) u samoj lenjingradskoj školi baleta i u svim školama čitave republike Rusije. U njoj postoje specijalne studije za pedagoge koji će metodiku i tradiciju lenjingradskog baleta izučiti i zatim razneti širom Republike. I dalje, širom Sovjetskog Saveza i Evrope. Dobivši tu široku profesionalnu kulturu, vaspitanici škole su sposobni da lako i ubedljivo izvode sve zadatke koji se pred njih postavljaju.

Ovo jedinstvo metodike baleta za sve baletske škole u zemlji, ogleda se i na jedinstvu repertoara. U novopostavljenim predstavama neće se sresti koraci koje učenici nisu u školi učili, već samo varijante istih. Danas lenjingradski baletski repertoar daje dijahronu hijerarhijsku listu istorije razvitka tog baleta. Tu se sa postojanom vrednošću nalaze prvi baleti: *Zizela*, *Uzaludna predostrožnost*, *Labudovo jezero*, *Začarana lepota*, *Bajaderka* itd., a zatim značajne predstave nastale za vreme sovjetske vlasti: *Ledena devojka*, *Taras Bulbja*, *Bahčisarajska fontana*, *Spartak*, *Grmljavina gromova*, *Legenda o ljubavi*, *Zemlja čuda* itd.

Značajni politički događaji posle Oktobarske revolucije imali su svog odraza i u pozorišnoj umetnosti. Sačuvao se klasičan balet iz prošlosti kao jedan deo slavni stranica ruske umetnosti i dalje se razvio kao umetnost nacionalna po formi, socijalistička po sadržini. Princip partijnosti literature u sovjetskom umetničkom životu bio je zakonomerno rasprostranjen na sve vidove i oblasti umetnosti, pa i baleta. Od novih baleta se tražilo da ispunjavaju tri uslova: da budu savremeni, revolucionarni po duhu i realistički po ostvarenju.

Kao praktičan vid ovih teorijskih postavki, pojavili su se mnogi novi nacionalni baleti u različitim republikama Sovjetskog Saveza. Počeo je plodan rad u pozorištima Ukrajine, Belorusije, Gruzije, Armenije, Azerbejdžana, Uzbekistana, Tadžikistana, Litve, Estonije, Latvije. Mnogonacionalni Sovjetski Savez dao je baletskoj umetnosti veliko bogatstvo u raznovrsnim folklornim nijansama raznih nacionalnosti. Na repertoarima se pojavljuju novi nacionalni baleti sa bogatstvom motiva nacionalnih igara i melodija, sa nacionalnim sadržajima koji uključuju interesantne običaje, specifične istorije i mentalitete. Organsko jedinstvo folklorne igre i klasičnog baleta novonastali baleti su demonstrirali kao jedinstvo tradicije i nacionalne kulture. Bogatstvo ovakvih baleta iznelo je na videlo lepezu gestova, sadržajno interesantnih fabula, raznovrsnost muzičkih razrešenja. U određenom istorijskom razvoju baleta, ovakav postupak je značio velik korak unapred. U novonastalim baletima obezbeđena je bila saradnja dobrog koreografa i priznatih kompozitora kao što su Hačaturijan i Prokofjev. Vrednost i uspeh novonastalih baleta i na ovaj način su bili obezbeđeni.

Postavlja se sada pitanje da li sovjetski balet i danas uspeva da bude savremen, re-

Mihail Barisnjikov

Svenka Savić

Lenjingradski balet danas

Neaša Makarova

volucionaran i realistički. Rekla bih delimično ne.

O ovim zahtevima bilo je mnogo diskusija, mnogo koreografskih lutanja i promišljanja. Postavilo se nekoliko problema: kako izraziti savremenu temu sredstvima tradicionalnih pirueta i arabeski, čak da li je to moguće? Nije li korisnije sasvim se odreći od stvorene istorijske baletske tradicije i izabrati sasvim nove baletske forme? Dalje, pitanja nove baletske dramaturgije zauzimala su centralno mesto u diskusijama o daljim putevima razvitka sovjetskog baleta. Stvoreni su mnogi baleti na osnovu klasične svet-ske literature: Puškina, Šekspira, Lope de Vega, Gogolja itd. gde je revolucionarna borba naroda uvek naglašavana, gde je realistički umetnički postupak dominirao, a savremenost kao treći elemenat, često ostajao neostvaren. Tu je i danas slaba tačka sovjetskog baleta.

Pojam savremenosti nije, čini mi se, u sovjetskoj baletskoj umetnosti ni jasan ni definisan. Da li se taj termin odnosi na sadržaj, koreografski postupak, muzička razrešenja, ili je taj termin simbol za sve ovo nabrojano? Najnoviji ruski baleti i dalje imaju bajku za sadržaj. Koreografska razrešenja su postala interesantnija, neobičnija. Sto se tiče muzičkih rešenja u igri, veliki uticaj su imala dva momenta: gostovanje Džordža Balanšina u SSSR 1957. godine i početak velikih turneja Kirovskog teatra po svetu. Ova gostovanja su, sem potvrde o velikoj vrednosti lenjingradске baletske tradicije, pružila mogućnost mladim sovjetskim koreografima da upoznaju i nešto drugo, različito od svog. Ova dva događaja posle 1957. godine ogledaju se u novom odnosu prema igri i pantomimi, prema gestu i muzici: muzička razrešenja u igri postaju komplikovanija, sinkoma dobija svoje važno mesto, a vrednost i poštovanje muzičke pauze se menja. Dobi-jena je rozeta komplikovanijih dimenzija i figura. U ovom trenutku savremenost dobija svoje ostvarenje.

Zahtev da jedno umetničko delo mora u prvom redu biti realističkim postupkom izraženo, ne daje veliki stimulus u baletskoj umetnosti danas. Koja je to mera kojom treba izraziti ovu komponentu — još nije utvrđeno.

Današnje izrazite koreografske figure Sovjetskog Saveza, Jurij Grigorovič i Leonid Jakobson teže ka pronalaženju kompromisa između komponenata koje smo naveli. Postupak zamene pantomimskih scena igračkim, kako je to u svetu baleta na drugim stranama već odavno urađeno, primenjuju ova dvojica sada. Taj postupak je progresivan u ruskom baletu. Njega je Balanšin doveo do apstraktnog u svojim neoklasičnim baletima. Neprihvatanje, ako ne i omalovažavanje, zapadne igračke kulture (pre svega američke), osiromašuje ruski balet u sadržajnom i formalnom smislu. Stalno uključivanje bajki kao sadržinske osnove pruža divnu mogućnost da se upletu nacionalni motivi, da se izrazi humanizam, da se napravi niz groteskno karakternih scena koje plene pažnju publike, ali ta forma još nije dovoljna da se izrazi sva komplikovanost današnjeg čoveka, njegova nemoć da se ostvari u društvu u potpunosti.

Treća odlika složenog sovjetskog baletskog mehanizma, jeste jedinstvo igračko-pedagoško-koreografskog kadra. Ovo podrazumeva kraća i duža gostovanja pojedinačnih umetnika u drugim ansablama. Profesionalna pomoć tehnički jačih i talentima bogatijih ansambala vrši se stalno i planski. Na taj način se zaobilazi neautentičnost koreografije jednog baleta, improvizacija i svaštstvo. S druge strane to je trenutak da siromašnije baletske sredine nešto nauče, sebe provere, da se još jednom potvrdi jedinstvo baletskog postupka; igračke strukture jednog organizovanog mehanizma koji se zove sovjetski balet.